

GAT

GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM

Schmidt Péter: Minőségi indikátorok szerepe a hazai védőoltási rendszer elmúlt negyedszázados történetében

Limpók Valéria: „Race to the bottom”, avagy eltűnhet-e a társasági adó az Európai Unió államaiban?

Uglyai György: Személyzeti marketing a hazai vállalatok gyakorlatában

Lentner Csaba–Tóth Gergely–Polyák Imre: A bankfúziók gazdaságélénkítőhatása Magyarországon

Kiss Éva: Külföldi tőkeáramlások és az ipar területi struktúrája

Liska Szilárd: Privatizáció, avagy a lehetőségek eladása

Bartus Sándor Tamás: Magyarország gazdasága az adóbevételek tükrében

Karner Cecília: Az egészségügy és a civil szektor kapcsolata empirikus vizsgálat

Józsa Gábor: Hogyan változik az onkológiai kezelések költsége?

Prugberger Tamás: A jog működését behatároló korlátok a globalizált társadalompolitika belső és külsőviszonyai között

Szlávitay Ágnes: A Vajdaság munkaerő-piaci helyzete a nyilvántartási adatok és a magyar fiatalok meglátásai alapján

Almásy Ljudmila: A külföldi tőke Ukrajna bankrendszerében

Tudományosfolyóirat-ajánlás: Polgári Szemle

2005/2

Társadalomtudományi folyóirat

A szerkesztőbizottság elnöke:

Prof. Dr. habil. Gidai Erzsébet DSc
alapító dékán, egyetemi tanár

A szerkesztőbizottság titkára:

Prof. Dr. habil. Schmidt Péter CSc
c. egyetemi tanár, alpolgármester

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Dézsy József CSc egyetemi tanár (Bécs),
Prof. Dr. emer. Fehér János DSc egyetemi tanár,
Dr. habil. Lentner Csaba CSc int. ig. egyetemi docens

Megjelenik félévente

GT

A tördelés Takács Eszter munkája.
A nyomtatás 2006 júniusában készült.

Felelős kiadó: Dr. Gidai Erzsébet

Kiadja:

Egészséges Nemzedékért Alapítvány
9024 Győr, Szent Imre u. 26.

mary@gyor-ph.hu
drlentner@ktk.nyme.hu
praxismed@externet.hu

ISSN 0865 7823

Tartalom:

GAZDASÁG.....	7
<i>Schmidt Péter:</i> Minőségi indikátorok szerepe a hazai védőoltási rendszer elmúlt negyedszázados történetében.....	7
<i>Limpók Valéria:</i> „Race to the bottom”, avagy eltűnhet-e a társasági adó az Európai Unió államaiban?	34
<i>Uglyai György:</i> Személyzeti marketing a hazai vállalatok gyakorlatában	49
<i>Lentner Csaba–Tóth Gergely–Polyák Imre:</i> A bankfúziók gazdaságélénkítőhatása Magyarországon.....	64
<i>Kiss Éva:</i> Külföldi tőkeáramlások és az ipar területi struktúrája	78
<i>Liska Szilárd:</i> Privatizáció, avagy a lehetőségek eladása	95
<i>Bartus Sándor Tamás:</i> Magyarország gazdasága az adóbevételek tükrében	111
TÁRSADALOM ÉS POLITIKA	124
<i>Karner Cecília:</i> Az egészségügy és a civil szektor kapcsolata empirikus vizsgálattal	124
<i>Józsa Gábor:</i> Hogyan változik az onkológiai kezelések költsége?	140
<i>Prugberger Tamás:</i> A jog működését behatároló korlátok a globalizált társadalmpolitika belsőés külsőviszonyai között	158
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS	179
<i>Szlávitzy Ágnes:</i> A Vajdaság munkaerő-piaci helyzete a nyilvántartási adatok és a magyar fiatalok meglátásai alapján	179
<i>Almásy Ljudmila:</i> A külföldi tőke Ukrajna bankrendszerében	220
<i>Tudományosfolyóirat-ajánlás: Polgári Szemle</i>	<i>227</i>

Limpók Valéria

„Race to the bottom”, avagy eltűnhet-e a társasági adó az Európai Unió államaiban?

Mottó:

*„Az egész világ változik és változik, egészen addig, amíg olyan nem lesz, mint
amilyen egykoron volt.”*

(Werner Schwab hagyatékában talált Hochschwab című darabjából¹)

Bevezetés

Évtizedek óta foglalkozik az Európai Unió az adók uniós szintű harmonizációjával, ám ez egyike a legtöbbször vitatott területeknek. Munkámban azt vizsgálom, hogy a „race to the bottom” elmélet alapján eltűnhet-e a társasági nyereségadó az Európai Unió államaiban.

Az adóharmonizáció az egységes belső piac, illetve az azt megtestesítő négy alapszabadság – az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása – érvényesülésének igényéből származik, de nem jelenti azt, hogy kötelező jelleggel előírják a tagállamoknak, hogy milyen adójogszabályokat kell alkalmazniuk. Az adópolitika alakítása az egyes államok pénzügyi szuverenitásának legfontosabb szimbóluma, hatékony eszköz a nemzeti gazdaságpolitika befolyásolására, a közkiadások finanszírozásának és a jövedelem újraelosztásának alapját képezi.

Az Európai Unióban folyamatosan napirenden van a tőkejövedelmeket terhelő adók harmonizációjának kérdése. A hagyományos közpénzügyi érvelés szerint az adóharmonizációt többek között az indokolja, hogy a tőkejövedelmek folyamatosan csökkenő adóterhelése oly

¹ Hans-Peter Martin és Harald Schumann: A globalizáció csapdája. 9.

mértékben csökkentheti egyes államok ebből származó bevételét, hogy az veszélyezteti az állami feladatok ellátását. A tőke mobilitásának növekedésével a termelési tényezők a legalacsonyabb adókulcsokat alkalmazó országokba áramlanak, a nemzetközi piacokon tevékenykedő vállalatok a transzferárazás módszerével átcsoportosítják jövedelmüket az alacsony adóterhelésű országokba. Kialakult egy olyan nézet, amely szerint az úgynevezett „race to the bottom” folyamata fog végbemenni, ami miatt az adók harmonizálására vagy erősebb gazdaságpolitikai koordinációra lenne szükség.

A „verseny a legalacsonyabb adószintig” érvelés hívei úgy gondolják, hogyha a tőkejövedelmeket társasági adóval (vagy ehhez hasonló adóval, pl. hazánkban az egyszerűsített vállalkozási adó) terhelik, akkor megnőnek a tőkeköltségek (az adókulcs mértékével), a befektetések visszaesnek, ami hosszú távon a megemelkedett adóbevételek ellenére kedvezőtlenül hat a nemzetgazdasági jólétre. A hatalmas tőkemobilitás és a nemzetközi viszonylatban szűkösen rendelkezésre álló tőkéért folytatott verseny az adókulcsok folyamatos csökkenését eredményezi, egyes közgazdászok [Pl. Wilson 1999] szerint ez egyre intenzívebb lesz és csak akkor érhet véget, ha a tőkejövedelmeket terhelő adókulcsok eltűnnek, azaz 0 százalékra süllyednek.

Ebben az esetben azonban a „jóléti állam” forráshiány miatt csak részben vagy egyáltalán nem tudná ellátni feladatait. Adott nagyságú állami kiadást feltételezve a hiányzó bevételek pótlására az adóterhek áttolódnak az immobil termelési tényezőkre, ezek közül is elsősorban a munkaerőre. „Indokolt, hogy az állam az immobil termelési tényezőket vonja be jobban az adózásba, hogy kiegyenlítse a tőkejövedelemhez kapcsolódó adócsökkentésből származó bevételkiesést” – állítja Hans-Werner Sinn egyik munkájában [Sinn 1990]. Mindezt azzal a gondolatmenettel támasztja alá, hogy az ebből származó bevételnövekmény nagyobb, mint a másik oldalon megjelenő adókiesés, mert az adóteher csökkentés (esetleg akár 0 százalékra) következtében újabb beruházásokat fognak a befektetők jövedelmezőnek ítélni.

Adóverseny, adóharmonizáció – mit jelentenek ezek a fogalmak?

A következőkben az adóverseny alatt olyan rendszert értek, amikor az egyes nemzetállamok figyelembe véve és szem előtt tartva a többi nemzetállam döntését, de egymástól függetlenül, önállóan alakítják az adópolitikájukat.

Adóharmonizáció alatt azt értem, amikor a nemzetállamok más nemzetállam kormányával egyeztetve és együttműködve alakítják az adópolitikájukat, közgazdasági szempontból adózási kartellt alakítanak ki.

Egy nemzetállam kormánya számára rendelkezésre álló, az adóversenyt alakító eszközök közé sorolom:

- az adókulcsok meghatározását,
- az adóalapok, kedvezmények és mentességek meghatározását,
- és a nemzeti adópolitikáknak a változó gazdasági viszonyokhoz való rugalmas alakítását.

Ezen túlmenően adott ország adópolitikáját elsősorban az alábbi tényezők befolyásolhatják [Lentner, Vágyi 2003]:

- a társadalmi közkiadások finanszírozásának forráshiánya miatt az államháztartásra nehezedő nyomás,
- a gazdaság szerkezetátalakulása,
- a technikai fejlődés felgyorsulása,
- a közép-kelet-európai országok tekintetében az Európai Unióba történő gazdasági integrálódás.²

Létezik-e „race to the bottom” a gyakorlatban?

Egy holland tanulmányban olvasható, hogy az effektív (tényleges) vállalati adóterhelés egy százalékos csökkentése három százalékkal növeli az országba áramló tőke nagyságát. A társasági nyereségadó teher és a működőtőke áramlás közötti kapcsolatot igazolta Hines is, amikor 1999-ben készült tanulmányában levezette, hogy az Egyesült Államokban a társasági nyereségadó kulcs 1 százalékos emelése a működőtőke befektetések 0,5-0,6 százalékos visszaesését vonná maga után. [Hines 1999] (Mutti és Grubert is ezt erősítette meg 2004-es ta-

² Illetve mindezek következményei.

nulmányában. [Mutti, Grubert 2004]) Csupán ebből kiindulva azt várhatnánk, hogy a nemzetállamok előbb vagy utóbb a társasági nyereségadó csökkentésének eszközához nyúlnak, ha nem akarják elveszíteni a külföldi tőkét, ami a gazdasági fejlődés egyik záloga.

Elemzésemben az Európai Unió tagállamait két csoportra bontottam, a 2004 májusi bővítés előtti „régii tizenötökre” és a 2004 májusában csatlakozott tíz tagállamra. A két vizsgált országcsoportnál más-más trendet figyeltem meg.

1. táblázat: Nominális társasági adó kulcsok az Európai Unió „régii” tagállamaiban (%)

Ország	1980	1990	1998	2001	2003	2004	2005
Belgium	48	43	40,17	39		33	34
Dánia	37	40	34	30	30	30	30
Németország	61,7-44,3	50-36	45-30	25	25	25	26,4
Spanyolország	33	35	35-30	35	35	35	35
Görögország	49	46	40-35	37,5	.	35	25;32;35
Franciaország	50	37-42	36,6-41,6	33,33	33,33	33,33	35,4
Egyesült Királyság	52	34	.	30	30	30	30
Írország	45	10-43	10-32	10	.	12,5	12,5
Olaszország	36,3	47,8	31,2-41,2	36	.	34	34
Luxemburg	45,5	39,4	32	30	.	22	22,9
Hollandia	46	35	35	35	34,5	34,5	29
Ausztria	61,5-38,3	61,5-38,3	34	34	34	34	25
Portugália	51,2-44	39,6	37,4	32	.	30	25
Finnország	50	40	28	29	.	29	26
Svédország	40	52	28	28	28	28	28

Forrás: www.statistisches-bundesamt.de, Österreichische Gesellschaft für Politikberatung und Politikentwicklung

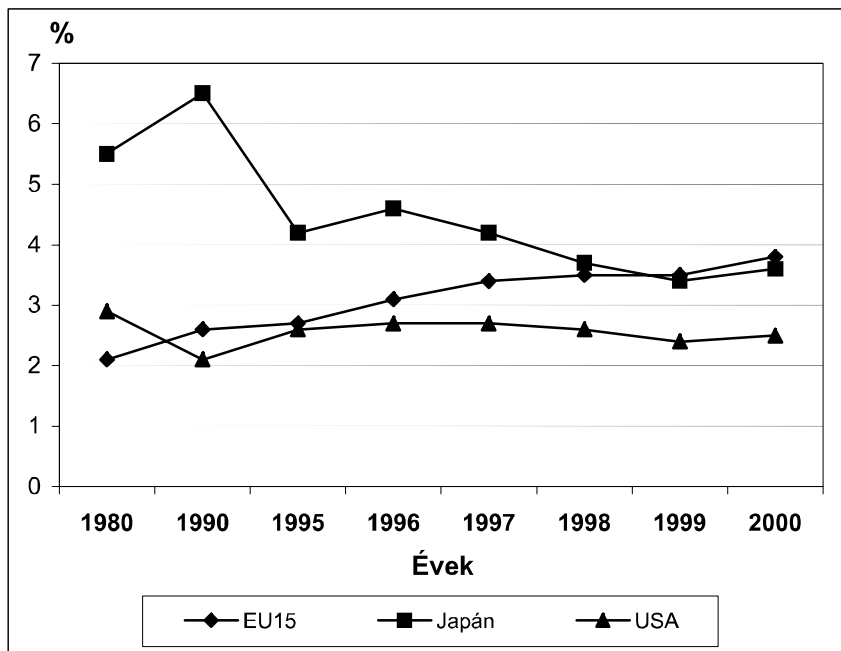
Az 1970-es évek óta a nominális társasági adókulcsok a legtöbb európai uniós tagállamban (és más ipari államokban, mint például Japán és Egyesült Államok) egyaránt csökkentek. Míg az 1980-as években még 50-60 százalékos körüli adókulcsok voltak érvényben, addig napjainkban legfeljebb 35,4 százalékos adóterheléssel kell számolni. (Franciaországban 35,4, Spanyolországban és Görögországban 35 százalékos az adóterhelés, a többi tagállamban alacsonyabb.)

A nominális társasági adókulcsoktól eltér a tényleges adóterhelés, amit az effektív adókulcs mutat meg, melynek kiszámításánál figyelembe veszik az adóalapot, a kedvezményeket és a mentességeket. Az 1970-es évek végétől az effektív adóterhelés általában alacsonyabb volt az EU tagállamokban, mint a nominális kulcsok, amellet hogy a nagyobb gazdasági erejű országok effektív adóterhe rendszerint magasabb volt. Görögországban, Spanyolországban és Portugáliában az 1980-as években az átlagosnál alacsonyabb adókulcsot alkalmaztak a társasági nyereség adóztatásában, de az 1990-es években folyamatosan növelték az adóterhelést. Írország a jelenleg érvényben levő 12,5%-os nominális adókulccsal (az effektív 13,9%) a bővítést követően is a legalacsonyabb adóterhelésű országnak számít.

Az átlagos effektív társasági nyereségadó terhelés az uniós „tizenötök” egészében az 1970-es évek óta nem mutat csökkenő tendenciát, ami alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a hagyományos elmélet jósolta egyre csökkenő kulcsokkal történő adóztatást igazoló trend a mai napig nem valósult meg.

A nominális társasági nyereségadó ráták csökkenése szembetűnő, amit általában az adóalapok szélesedése kísért, de nem vonta maga után az effektív adóteher jelentősebb növekedését vagy csökkenését.

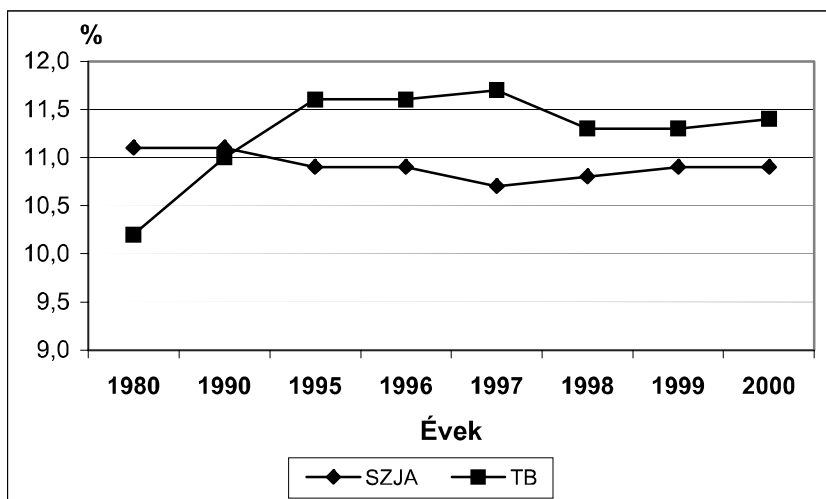
Az általános forgalmi adó kulcsok kivétel nélkül minden államban folyamatos és jelentős növekedést mutatnak az 1970-es évektől. (Svédországban volt az egyik legnagyobb arányú növekedés. Míg 1969-ben 11,11% volt a normál kulcs, addig 1992-től 25%.) A tőke adóztatásának mértéke egyrészt a közvetett adók által jelentett terhelés emelkedése árán tudott csökkenni. Kicsit eltúlozva akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy az állami költségvetés szempontjából ez egy „zéró összegű játék”, mert amit egyik oldalon (társasági nyereség adóztatása) elenged, a másik oldalon „bevasalja”. Tulajdonképpen a vesztes a végső fogyasztó, mivel minden vásárlásánál vele fizettetik meg a hozzáadott érték adó összegét.

1. ábra: A társaságok nyereségét és vagyonát terhelő adók GDP-hez viszonyított aránya

Forrás: OECD

Az adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya az európai uniós „tizenötök” átlagát vizsgálva növekedést mutat, éppen úgy, mint a társasági adóból származó bevétel részesedése az összes adóbevételen belül, ami nem igazolja a „race to the bottom” elméletben megfogalmazottakat. Az adóbevétel növekedés magyarázható azzal, hogy a társasági adómérséklés következtében az adóeltitkolás és adókikerülés mértéke csökkent. Például hazánkban 1995-ben 36-ról 18 százalékra csökkent az adónem kulcsa, a befizetések mértéke mégis meghaladta a korábbiakat, amit egyértelműen annak tulajdonítanak az elemzők, hogy az adóeltitkolás és adókikerülés mértéke csökkent, többen fizettek kevesebb adót.

2. ábra: A személyi jövedelemadó bevételek és társadalombiztosítási befizetések GDP-hez viszonyított aránya az EU15-nél

Forrás: OECD

A személyi jövedelmekre kivetett adók GDP-hez viszonyított aránya az 1980-as évektől a 2000-ig terjedő periódusban kiegyensúlyozottan 11 százalék körül alakult. Viszont ugyanebben az időintervallumban a társadalombiztosítási terhek GDP-hez viszonyított aránya megnőtt, de a befizetések relatív növekedése összességében viszonylag kicsi volt, a GDP-hez viszonyítva 10,1 százalékról körülbelül 11,6 százalékra nőtt. A munkaerőt terhelő „adók” nem mutatnak jelentős növekedést.

Az adókulcsok alakulása, az adóbevételek szerkezete és az adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya persze nem tekinthetők az adóverseny tökéletes indikátorainak, mivel más hatások is visszatükröződnek bennük, mint például demográfiai változások vagy megváltozott munkaerő-piaci viszonyok. Mindemellett látható, hogy a mobil tőkére kivetett adók folyamatosan és viszonylag állandó mértékben hozzájárultak és mind a mai napig hozzájárulnak a közkiadások finanszírozásához a 2004-es bővítés előtti uniós országokban. Elemzésem

során nem fedeztem fel olyan tendenciát, ami a „race to the bottom” elméletet igazolná.

A 2004-es csatlakozók között erőteljesebb változások figyelhetők meg. Egy évtized alatt (1994–2005) drasztikusan csökkentek a nominális társasági adókulcsok. Az effektív terhelés szintén jelentősen csökkent és fontos szerepet kapott az adópolitikákban a most is sokat kifogásolt „Steuerdumping”, azaz az eltérő bánásmód, pozitív diszkrimináció a külföldről betelepült vállalatokkal szemben.

2. táblázat: Nominális társasági nyereségadókulcsok az újonnan csatlakozott tagállamokban (%)

Ország	2003	2004	2005
Észtország	26	26 és 0	24 és 0
Lettország	15	13-15	15
Litvánia	19	15	15
Málta	n.a.	35	35
Lengyelország	27	19	19
Szlovákia	25	19	19
Szlovénia	25	25	25
Csehország	31	28	26
Magyarország	18	16	16
Ciprus	n.a.	10	10
Átlag	n.a.	20,8	20,4
EU átlag	31,84	29,7	28,35

Forrás: Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara, saját számítás

2003-ban, a csatlakozást megelőzően szinte minden állam kihasználta az „utolsó” lehetőséget az adócsökkentésre. A legnagyobb mértékű Lengyelországban volt 27 százalékról 19 százalékra, de hasonló irányú, mérsékeltebb adóteher változásra került sor Litvániában, Szlovákiában, Csehországban és hazánkban. Csehországban a csökkenések után is magas, 26 százalékos a társasági nyereségadó, ennek ellenére magas a működőtőke beáramlás, aminek oka, hogy Csehországban az állami tulajdon magánosítása 2004-ben nagy lendületet kapott és a

működőtőke számára vonzó célpont az „olcsó” állami tulajdon megszerzése.³

A „tizek”-nél az állami kiadások visszaestek amellet, hogy az általános forgalmi adó terhelés és a munkaerő bértérhei nőttek. Közöttük egyértelmű fiskális verseny körvonalazódik, ami véleményem szerint hosszabb távon a nagyobb adóverseny és kisebb harmonizáció felé terelheti az egész uniót. Erre utaló jelek már vannak, amit a későbbiekben bővebben tárgyalok.

A személyi jövedelemadóztatást tekintve az egykulcsos adórendszert választotta 2004 januárjától a balti államok után Szlovákia is.⁴ Ugyan Lengyelországban és Szlovéniában is magasabb a legmagasabb nominális személyi jövedelemadó kulcs, mint hazánkban, de a legmagasabb kulcshoz tartozó jövedelemhatár mindkét államban jóval magasabb! (Magyarországon körülbelül 5 300 eurónak, Lengyelországban 16 400 eurónak és Szlovéniában 33 200 eurónak megfelelő összeg.) [Szabó 2004] A 2004-ben csatlakozott országok közül hétben alacsonyabb a teljes adóterhelés, mint Magyarországon.⁵ Észtországban a munkavállalókat nem terheli társadalombiztosítási járulék fizetési kötelezettség és a másik két balti államban 10% alatt van a munkavállalóra eső teher. Hazánk a magasabb terhelésű országokhoz sorolható járulékszempontból is.

Az eddigi elemzésem nem veszi figyelembe, hogy egy ország versenyképessége a tőkejövedelmek adóztatásán túl szorosan összefügg más tényezőkkel, mint például az adott ország infrastrukturális helyzetével, a gazdasági és politikai stabilitással és a költség-hatékony, valamint megfelelően képzett munkaerővel. Többek között ezeket is figyelembe véve készülnek a nemzetközi kutatóintézetek versenyképességi rangsorai.

³ Gondoljunk csak Magyarország példájára: többek között az energiaszektor és az élelmiszer-ágazat privatizációjára.

⁴ Az EU-csatlakozásra váró országok közül Románia szintén egykulcsos, 16 százalékos adót vezetett be 2005-ben.

⁵ A személyi jövedelemadó fizetés szisztémája országonként eltérő. Részletesebb elemzésnél ezt mindenképpen figyelembe kell venni.

3. táblázat: Az összes országra vonatkozó versenyképességi rangsorban az első 60 között szereplő KKE országok

Ország	2003	2004
Észtország	22.	28.
Szlovák Köztársaság	46.	40.
Magyarország	34.	42.
Csehország	35.	43.
Szlovénia	40.	45.
Lengyelország	55.	57.

Forrás: IMD World Competitiveness Yearbook 2004 és 2005

Látható, hogy hazánk pozíciója 2003-ról 2004-re erőteljesen romlott és ezt a két évet tekintve a „Közép-Európa kistigriseként” is emlegetett Szlovákia előretörése szembetűnő. Véleményem szerint nem véletlen, hogy Szlovákia megítélése éppen 2004-ben javult jelentősen, amikor is radikális adóreform keretében bevezették az egykulcsos adórendszert.

Vizsgáljuk meg, hogy ez tükröződik-e a közvetlen külföldi tőkebefektetések alakulásában.

4. táblázat: Működőtőke-beáramlások alakulása néhány KKE országban (millió €)

Ország	2000	2001	2002	2003	2004
Csehország	4979	6114	9791	2090	3650
Lengyelország	n.a.	6373	4371	3660	4892
Magyarország	1785	2303	2670	2320	3392
Szlovákia	n.a.	1674	4069	485	902

Forrás: <http://economicresearch-e.ba-ca.com> (2005)

A 2000-től 2004-ig terjedő időszakban a vizsgált közép-kelet európai országokban⁶ felemás képet mutat a működőtőke beáramlás, ugyanakkor közös jellemző, hogy 2003 első felében valamennyi or-

⁶ Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia

szágba kevesebb működőtőke áramlott. Lengyelország 2001-ben még a legtöbb külföldi befektetést tudta megszerezni a négy ország közül, utána viszont csökkent a működőtőke jellegű forrásbevonása. Csehország, Szlovákia és Magyarország is 2002-ig bezárólag folyamatosan növelni tudta működőtőke importját és GDP arányosan Csehország és Szlovákia bonyolította a legtöbb működőtőke importot. Csehországban a GDP 10 és 12 százaléka között alakult a vizsgált években, Szlovákiában 1999-ről 2000-re 2 százalékról 10 százalékra és 2001-ről 2002-re 8 százalékról 17 százalékra emelkedett, míg Lengyelországban⁷ 2000-ben volt a legmagasabb 5 százalékban kimutatott értékkel és azóta csökkenő trendet mutat. [Patkó 2003] Látható, hogy Szlovákiában 2003-ra jelentősen visszaesett a működőtőke beáramlás, viszont úgy tűnik, hogy az adóreformmal egyértelműen sikerült ráirányítani a figyelmet az országra.

Összességében véve nem fenyegetnek azok a veszélyek, amikkel a közgazdászok a „race to the bottom” érvelést alátámasztják, amellet, hogy a vizsgált közép-kelet európai országok között az adóverseny megléte egyértelmű és várhatóan folytatódni fog egy bizonyos szintig. Úgy gondolom, hogy a 0 százalékos társasági adószint elérése nem várható, mert nincs meg az a forrás, ami révén pótolható lenne a bevételkiesés és a „race to the bottom” elméletben vázolt munkaerő adóztatásnak nincsenek meg a feltételei.

Adóreform Ausztriában

„Steuer senken heißt Freiheit schenken.” (Finanzministerium, Österreich)

„Az adócsökkentés szabadságot ajándékoz” – így népszerűsítették Ausztriában a 2005. évi adótörvényeket. Az adóreform keretében a jelenleg érvényben levő 34 százalékos társasági nyereségadó kulcsot 25 százalékra csökkentették. A Bécsi Gazdaságkutató Intézet tanulmánya kiemeli, hogy ez reakció a 2004-ben csatlakozott közép-kelet európai országok alacsony adókulcsaira és ettől a lépéstől közép- illetve hosszú távon 4,5 százalékkal több működőtőke beáramlást remélnek. [Breuss-Schratzenstaller 2004]

⁷ A lengyel gazdaság méretéből fakadó eltéréseket kiszűrve.

Nem Ausztria az egyetlen „rég” tagország, aki ilyen lépés mellett kötelezte el magát, a „követők” közé tartozik Németország és véleményem szerint előbb nem utóbb a többi nyugat-európai országnak is lépnie kell.

Adópolitikai viták az Európai Unióban

Az Európai Unióban hosszú ideje adóharmonizációs törekvések vannak és „tisztes” adóversenyért fáradoznak. Az Európai Unió pénzügyminiszterei 2003 júniusában állapodtak meg egy adóharmonizációs csomagról, aminek keretében elfogadták, hogy a tagállamok nem élnek vissza a társasági nyereségadóval, vagyis nem használják fel tisztességtelen versenyre.

Az adócsökkentési versenytől leginkább a tetemes költségvetési hiánnyal küzdő Franciaország és Németország tart és elszántan törekednek az üzleti szféra adóztatásának EU-szintű harmonizálására. Valery Giscard d’Estaing volt francia elnök erőteljesen szorgalmazta az uniós társasági adóminimum előírását, ezt az ötletet azonban 2003-ban elvetették, miután az Egyesült Királyság és Írország egyértelművé tette, hogy nem fogadja el a nemzeti vétó feladását adóügyekben. Karl Heinz Grasser, osztrák pénzügyminiszter szerint is hosszú távon az egységes adóminimum lehet csak megoldás. (15 százalék az osztrák elképzelés.) Az Európai Bizottság 2004 szeptemberében javasolta a közös adókulcs bevezetését, de az Egyesült Királyság és Írország mellett Észtország, Szlovákia és Málta is tiltakozott. Még ezen az őszön létrehoztak egy munkacsoportot, amely a társaságiadó-alap egységesítésének lehetőségeit vizsgálja. Ezt többek között az indokolja, hogy 2005-ben az eltérő adóalap kiszámítási metódusok miatt a Szlovákiában működő vállalkozások 19 százalékos társasági nyereségadója közel azonos tényleges terhet jelent, mint az ausztriai 25 százalékos társasági nyereségadó. [Bachner 2005] A társasági adó kedvezmények összehangolása révén ténylegesen összehasonlíthatóvá válnának az adókulcsok által jelentett adóterhek.

Véleményem szerint a társasági adóminimum szorgalmazása valójában nem vesz tudomást az adóverseny nemzetközi dimenziójáról, melynek nem csupán a kibővített Európai Unió a határa. Emellett va-

lamennyi ország számára nyitott a lehetősége annak, hogy befektetésbarátabb gazdaságpolitikát dolgozzon ki.

Összefoglalás

A munkámban megvizsgált „race to the bottom” elmélet úgy gondolom mind közép- és hosszú távon csak illúzió marad, mindamellet, hogy az újonnan csatlakozott közép-kelet-európai országok között egyértelmű a fiskális verseny és nagy esélyét látom annak, hogy az unió egésze ebbe az irányba halad majd az erősebb adókooperáció helyett. Az a kijelentés, miszerint az adóverseny nem szükségszerűen vezet a jóléti állam „eróziójához”, igazolódni látszik.

Véleményem szerint az unió tagállamainak nem szabadna figyelmen kívül hagyni a Lisszabonban megfogalmazott célt, ami szerint az Európai Uniónak 2010-ig a világ legversenyképesebb és dinamikusan fejlődő, tudásalapú gazdasági térségévé kellene fejlődnie. 2005 márciusában uniós szinten deklarálták, hogy a 2010-es célkitűzés irreális, ennek ellenére úgy gondolom, hogy a tagországok „közös házi feladata” valamennyi uniós politikának, közte az adópolitikának az eredeti elképzelés szellemében és érdekében történő alakítása. A közös minimális illetve maximális adók meghatározása nem feltétlenül felel meg ennek a célnak, mivel korlátozhatja a 2004-ben csatlakozott országok gazdasági felzárkózási folyamatát.

Felvetődhet viszont a kérdés, hogy az adóverseny akár fejlődést is hordozhat magában? Ha az adókulcsokat a tőkéért folytatott verseny miatt továbbra is csökkenteni kellene, akkor a kormányok és parlamentek arra kényszerülhetnének, hogy csökkentsék az állami kiadásokat. A közszektorban csökkenhetnének a hatékonyságok, mert csökkenne a bürokrácia. Az adóverseny akár csökkenő adóterhekhez és kisebb állami kiadásokhoz vezethetne, ami pozitívan hathat a gazdasági fejlődésre és a foglalkoztatásra.

Persze ennek a megvalósulása is inkább csak hiú ábránd, mert állandó állami kiadásokat (és emellett költségvetési hiányt, sőt egyre növekvő költségvetési hiányt) kell inkább feltételeznünk, aminek finanszírozására forrást kell találni. Véleményem szerint a 2004-ben csatlakozott tagállamokban még hosszú ideig nem teremődnek meg

annak a feltételei, hogy a jelenlegi mértéken felül a munkaerőre terelhetőek legyenek a többlet adóterhek.

Választott mottóm, miszerint az egész világ változik és változik, egészen addig, amíg olyan nem lesz, mint amilyen egykoron volt, ugyanazt sejteti, mint a vizsgált „race to the bottom” elmélet. Eszerint az egykor nem létező társasági adó is, mint sok egyéb eleme jelenlegi világunknak eltűnik egyszer, de talán fenti soraim is hozzájárulnak annak bizonyításához, hogy ez csak igen hosszú távon képzelhető el.

Felhasznált irodalom

- Bachner, Michael (2005), Auf der Suche nach Steuerharmonie, Der Standard, 2005.02.15., 18.
- Hines, J. R. (1999): Lessons from Behavioural Responses to International Taxation, *National Tax Journal*, 54, 305–323.
<http://economicresearch-e.ba-ca.com> (2005)
- IMD World Competitiveness Yearbook 2004, 2005
- KPMG-Studie: Steuersätze 2004 im internationalen Vergleich, 2004
- Lentner Csaba–Vágyi Ferenc (2003): Ungarische steuerpolitische Reformbestrebungen im marktwirtschaftlichen Übergang, *Gazdaság és Társadalom*, 2003/2, 76–94
- Mutti, J.–Grubert, H. (2004): Empirical Asymmetries in Foreign Direct Investment and Taxation, *Journal of International Economics*, 62, 337–358.
- Német–Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara / Carsten Hendrych: Unternehmenssteuern in Ungarn und in den mittelosteuropäischen EU-Beitrittsstaaten, 2004
- OECD (2001): Revenue Statistics 1965–2000. Paris
- OECD (2002): Revenue Statistics 1965–2001. Paris
- Österreichische Gesellschaft für Politikberatung und Politikentwicklung / Veronika Adensamer, Dr. Andreas Höferl: Steuern in der EU, Wien, 2004 Jänner
- Patkó Szabolcs (2003): A magyar működőtőke-áramlás alakulása regionális összehasonlításban, *International Center for Economic Growth, European Center*

- Sinn, H.-W. (1990): Tax Harmonization and Tax Competition in Europe, *European Economic Review*, 489–504.
- Sollgruber, Johann (2002): Steuerpolitik in der EU – Prioritäten für die nächsten Jahre im Bereich der Unternehmensbesteuerung / Europäische Kommission, *GD Steuern und Zollunion*
- Szabó Brigitta (2004): Csúcsadózó magyarok, *Népszabadság*, 2004.07.21., 13.
- Wilson, J. D. (1999): Theories of Tax Competition, *National Tax Journal*, 52, 269–304.
- Wirtschaftsforschungsinstitut Wien, Monatsberichte 8/2004: Fritz Breuss, Margit Schratzenstaller: Unternehmenssteuerwettbewerb und internationale Direktinvestitionen, 645–652.